

РОЗУМІННЯ СИМВОЛІВ У ПРАЦЯХ Й. РАЦІНГЕРА

Кардинал Й. Рацінгер (з 2005 р. – Папа Римський Бенедикт XVI) у своїх роботах аналізує як саму сутність поняття символу, так і окремі його прояви. У праці "Вступ до християнства" Й. Рацінгер прослідковує зв'язок християнського віровчення в єдності "Символу" ("Credo") із етимологією самого слова.

Видатний теолог у розгляді історії апостольського "Символу віри" аналізує формулу хрещального визнання як вихідної форми християнського віровчення, іншими словами, первісної форми того, що пізніше було прийнято називати "догмою". В ранній церкві не існувало відповідного порядку положень, перелічення ланцюга котрих було б визнанням основних доктринальних принципів. Сучасне сприйняття цього як чогось застарілого і нав'язливого, на переконання Й. Рацінгера, є нерозумінням сутності обітниць даних Богові під час вдіяння першого церковного таїнства. Адже "зміст християнської віри невідворотно перебуває у внутрішньому зв'язку визнання, яке <...> в якості обітниці та зречення є зверненням, поворотом людського буття до нового напрямку життя" [2, 59]. По-іншому, християнське віровчення існує в єдності Символу, а не у формі розрізних положень. Саме тому важливим є розуміння етимології лексеми "символ".

Σύμβολον походить від грецького συμβάλλειν – "співпадати", "співставляти". В основі лежить давній звичай: дві частини кільця, палиці або дощечки, що зіставлялися, вважалися розпізнавальними знаками гостеприємця, посланця або учасника договору. Посідання відповідного уламку забезпечувало отримання певної речі або просто гостинності. Символ – частина цілого, яка слугує вказівкою на іншу частину, що її доповнює, і таким чином забезпечує взаємне визнання та єдність. Він є вираженням єдності та способом для її досягнення. Тому в позначенні віросповідання як Symbolum міститься також тлумачення його істинної концептуальної суті, бо "якраз у цьому і полягало вихідне значення догматичних формул Церкви: сприяти загальному визнанню Бога, спільному поклонінню <...> Це не ізольована, не замкнена в собі доктрина, а форма нашого богослужіння, форма нашого звертання, котре є поворотом не лише до Бога, але й до один одного в спільному славослів'ї Господа. Лише у цьому внутрішньому зв'язку християнське віровчення набуває своє справжнє місце" [2, 59-60]. Й. Рацінгер покликається на К. Ранера, котрий відзначав те, що догма (чи Символ) виступає "впорядкуванням мовної форми", що, з точки зору абстрактної думки, має значення саме як мовна форма, тобто смисл, який полягає в об'єднанні навколо слова визнання.

Кожна людина володіє вірою, за порівнянням Й. Рацінгера, як "Symbolum", певним недосконалим та фрагментарним шматком, що набуває цілісності й повноти лише в єднанні з іншим. Таке "symballein" уможливило єднання з Богом. Віра потребує єдності, а це пов'язане і з природою християнської церкви, яка є не вторинною організацією, побудованою з відсторонених ідей, а якраз сутнісно нероздільна з вірою, що проголошує загальне визнання й поклоніння. З іншого боку, церква володіє вірою, яка, в метафоричному порівнянні, є "Symbolum" - відламанною частинкою, котра проголошує істину лише у відношенні до Іншого.

Католицький теолог розкриває розуміння традиційних біблійних символів, наприклад, дерева життя, від котрого Бог відгородив людину тоді, коли вона самовільно спожила плід із дерева пізнання. В екзистенційній ситуації після гріхопадіння перших людей доступ до плодів дерева життя (безсмертя) став би просто прокляттям. Сучасна людина повинна розуміти послання цього символу: "Коли ми бачимо, як людина, втручаючись у генетичний код, справді починає простягати руку по плід з дерева життя, як вона робить себе владарем життя і смерті, як наново ремонтує життя, - ми змушені визнати, що вона робить речі, від яких якраз і повинна була б утримуватися: у такий спосіб людина переступає крайню межу" [1, 126].

Отже, Й. Рацінгер вбачає у понятті символу важливий концепт розуміння сутності християнської віри, що функціонує та виражає кериґму Христа лише у ситуації діалогічного єднання з інтенціями цілісності й повноти як на рівні земної спільноти, так і в проекції стосунків із Богом. Конкретні ж символи розкривають глибину віровчення, зокрема й на сучасному етапі розкриття духовно-аксіологічних проблем.

Література:

1. Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Бог і світ : Таїнства християнської віри. Розмова Петера Зевальда з Йосифом Рацінгером ; [пер. з нім. Н. Лозинської] / Й. Рацінгер. – Жовква : Місіонер, 2009. – 420 с.
2. Рацінгер Й., кард. Введение в христианство. Лекции об Апостольском Символе веры / кард. Й. Рацінгер. – Брюссель, 1988. – 318 с.